

MONEDE ANTICE DIN JUDEȚUL HARGHITA

CORNELIU BELDIMAN

În colecția Complexului muzeal județean Harghita din Miercurea Ciuc au intrat recent patru descoperiri monetare antice provenind din teritoriul județului¹.

ELISENI, com. Secuieni

Cu ocazia cercetărilor arheologice de salvare din toamna anului 1988, întreprinse de Complexul muzeal județean Harghita, Miercurea Ciuc (Corneliu Beldiman) în așezarea geto-dacică din punctul „Poala Fîneței” („Szenásföld alja”) a fost descoperită, în stratul de cultură (S I/1988, caroul 36, adâncimea 0,60 m), o monedă dacică².

Tipul Inotești-Răcoasa

Av. Cap uman (Zeus) foarte mult schematizat, cu linii șterse; deasupra lui o rozetă din șapte globule, din care se disting clar cea din centru, mai mare și trei în jur; în dr. segmentul din hasta unui X cu capătul globulat.

Rv. Cal schematizat la trap spre st.; corpul este redat prin două proeminențe circulare, unite printr-o linie groasă, capul rectangular, cu o globulă deasupra; picioarele sub forma unor linii cu globule la încheieturi și în locul copitelor; coada este scurtă și arcuită; sub cal litera H cu capetele globulate.

1. AR ↑ 7,35 g; 26 mm.

Preda, p. 247-270, pl. LIV/12-14, prima jumătate a sec. I î.e.n.
Inv. 1604 (fig. 1/1).

Piesa este scyphată (av. bombat) în stare de conservare proastă, corodată; a fost bătută dintr-un aliaj de argint de slabă calitate; flanul este oval. Moneda permite datarea locuirii geto-dacice de la „Poala Fîneței” pe parcursul sec. I î.e.n., fapt ce nu a putut fi stabilit în urma cercetărilor anterioare³. Descoperirea de la Eliseni este pentru estul Transilvaniei prima de acest gen, sigură și clar determinată⁴.

DELNIȚA, com. Păuleni-Ciuc

În vara anului 1988, Tankó Béla din com. Lunca de Sus a găsit în albia pârului Eger (Eger pataka) la circa 4 km est de localitate un denar roman republican.

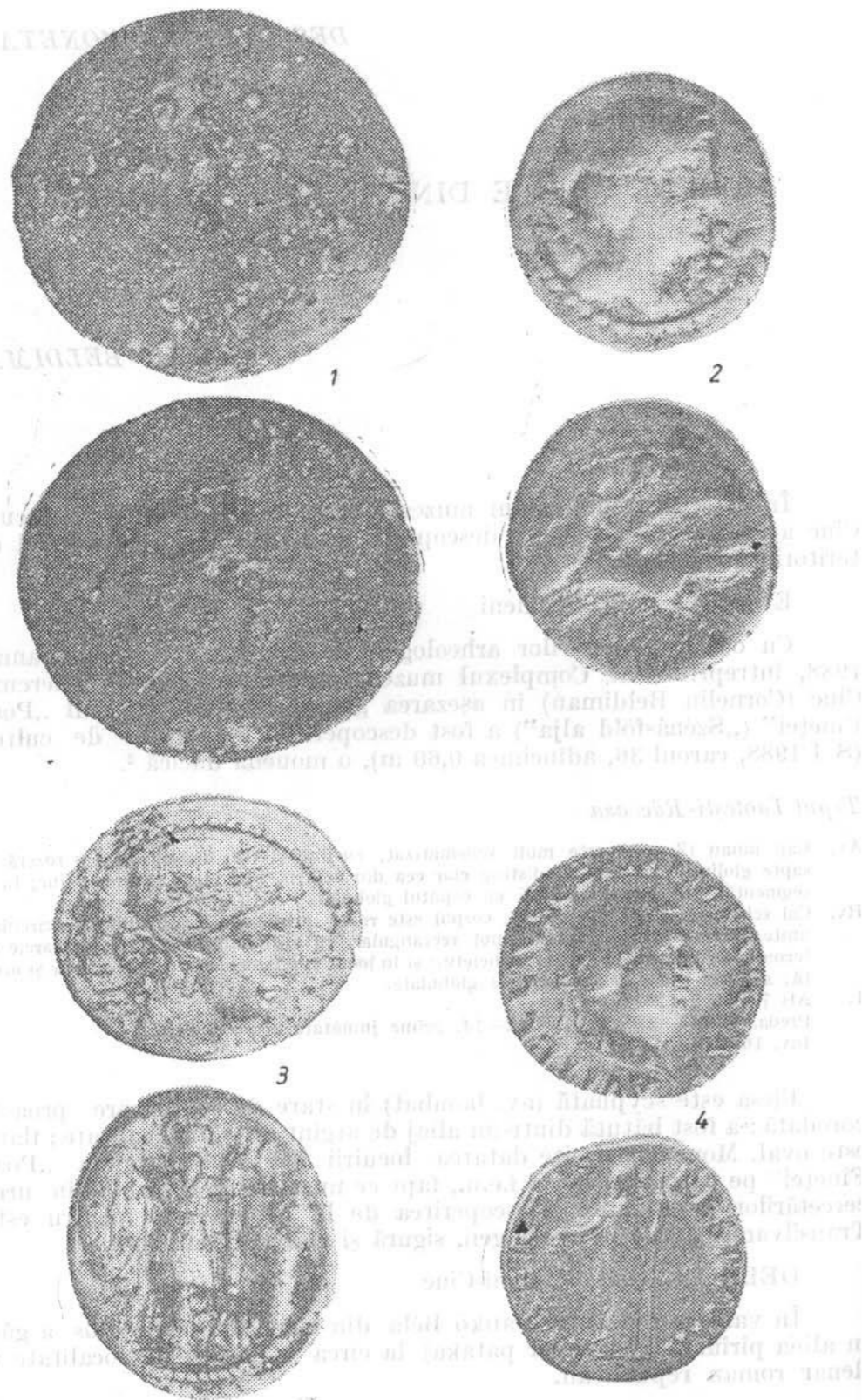

Fig. 1. Monede antice din județul Harghita.

Ti. Claudius Nero

2. AR ↓ 3,23 g; 18 mm,
 Gruher, p. 383—384, nr. 45, Roma, anul 80 i.e.n.
 Sydenham, 770, Roma, anii 78—77 i.e.n.
 Crawford, nr. 383/1, Roma, anul 79 i.e.n.
 Pe rv. marca de control A.XXXV.
 Inv. 1594 (fig. 1/2).

Descoperirea denarului roman republican în raza localității Delnița poate indica prezența aici a unei așezări geto-dacice din sec. I î.e.n., fapt care urmează a fi verificat la fața locului.

MEREȘTI

Cu prilejul săpăturilor arheologice efectuate în anul 1990 de Complexul muzeal județean Harghita, Miercurea Ciuc (Viorica Șoim și István Ferenczi) în așezarea geto-dacică din punctul „Dimbul Pipașilor” („Pipás dombja”) a fost descoperit, în cuprinsul primului nivel (resturile unei locuințe incendiate; S 5, adâncimea 0,90 m), un denar roman republican⁵.

C. Iulius Caesar

3. AR ↓ 3,27 g; 21/18 mm.
 Crawford, p. 467, nr. 452/2, anii 48—47 î.e.n.
 Neinv. (fig. 1/3).

Piesa reprezintă cea dintâi descoperire de acest gen în așezarea respectivă și datează primul nivel de locuire la mijlocul sau în a doua jumătate a sec. I î.e.n.

MIERCUREA CIUC — JIGODIN BĂI

Cu ocazia cercetărilor arheologice sistematice întreprinse în vara anului 1988 de Institutul de Arheologie din București (Petre Roman) și Complexul muzeal județean Harghita, Miercurea Ciuc (Viorica Șoim) în așezarea geto-dacică fortificată din punctul „Pământul Morii” („Malomföld”) a fost descoperit, în stratul de cultură (S VI, caroul 5, adâncimea 0,18 m) un denar roman imperial⁶.

A. Vitellius

4. AR ↓ 2,98; 17 mm.
 RIC, I, 18, anul 69 e.n.
 BMC, I, p. 372, nr. 31, grupa a III-a, anul 69 e.n.
 Inv. 1603 (fig. 1/4).

Alături de datele arheologice pe care le avem la dispoziție până în prezent, piesa de mai sus întărește cu argumentul numismatic încadrarea cronologică a așezării geto-dacice de la „Pământul Morii” (Jigodin I) în sec. I e.n. (a doua jumătate) fiind și prima descoperire numismatică de caracter cert în acest punct⁷.

NOTE

⁵ Informații sumare privind piesele prezentate au fost incluse în cronică descoperirilor numismatice din anul 1988 (cf. Gh. Poenaru-Bordea, B. Mitrea, Dacia, N.S., 33, 1989, p.

261, nr. 7, 11 și p. 264, nr. 45). Piesa cu nr. 3 va fi cuprinsă și în lista descoperirilor monetare din 1989—1990 (cf. idem, *Dacia*, N.S., 35, 1991, sub tipar).

² C. Beldiman, *Cercetări arheologice de salvare la Eliseni, jud. Harghita*, comunicare la A XXIII-a sesiune anuală de rapoarte privind rezultatele cercetărilor arheologice din anul 1988, Sibiu, martie 1989.

³ Date sumare asupra așezării geto-dacice de la Eliseni „Peala Fineței” la Z. Székely, *Aluta*, 17—18, 1985—1986 (1988), p. 154 și urm., fig. 1; idem, *SCIVA*, 39, 1988, 2, p. 183 și urm.

⁴ Monede dacice de tip Filip II sau neprecizate sînt semnalate în estul Transilvaniei (jud. Harghita) la Atid, Ciucsîngeorgiu, Dănești, Firtușu — C. Preda, *Monedele geto-dacilor*, București, 1973, p. 433—434, cu bibliografia. În colecția numismatică a Muzeului din Miercurea Ciuc se află o imitație de tip Filip II, cu proveniență necunoscută (inv. 470).

⁵ Mulțumesc Vioricăi Șoiom, care mi-a pus la dispoziție piesa spre studiu și publicare. Pentru rezultatele cercetărilor arheologice la Merești „Dîmbul Pipașilor” cf. V. Șoiom, I. Ferenezi, *Așezarea geto-dacică de la Merești, jud. Harghita*, comunicări la sesiunile anuale de rapoarte arheologice de la Timișoara, Sibiu și Arad (1987—1990).

⁶ P. Roman, V. Șoiom, *Fortificația dacică de la Jigodin — „Pămintul Morii”, jud. Harghita*, comunicare la A XXIII-a sesiune anuală de rapoarte privind rezultatele cercetărilor arheologice din anul 1988, Sibiu, martie 1989. Aduc mulțumiri dr. Petre Roman și Vioricăi Șoiom pentru cedarea piesei spre publicare.

⁷ Din zona așezării amintite au fost semnalate alte două piese, descoperite întâmplător (o tetradrahmă de tip Filip III Arideul și una emisă de orașul Thasos) dar locul de proveniență rămîne incert, datele furnizate în acest sens fiind neconcludente — cf. Z. Székely, *Cumidava*, 3, 1969, p. 104, 114, fig. 8/1—4. Catalogul monedelor și tezaurelor monetare romane republicane și imperiale (pînă la anul 100 e.n.) de pe teritoriul jud. Harghita la C. Beldiman, *Descoperiri monetare antice în estul Transilvaniei*, ms. În determinarea pieselor incluse în lucrarea de față am primit sprijinul dr. Gh. Poenaru-Bordea și al d-nei Carmen Maria Petolescu, cărora le exprim mulțumiri și cu acest prilej.

ANTIQUÉ COINS FROM HARGHITA COUNTY

SUMMARY

The paper presents four antique coins discoveries which recently entered in the collection of the Harghita County Museum in Miercurea Ciuc. All of them procede from Harghita County :

1. *Eliseni*, Secuieni commune : Dacian coin (Inotești-Răcoasa type) discovered on the occasion of archaeological rescue researches (1988) in the Geto-Dacian settlement at „Peala Fineței” place. This is the first piece of this type known in Eastern Transylvania.

2. *Delnița*, Păuleni-Ciuc commune : Roman republican denarius (Ti. Claudius Nero) discovered accidentally (1988).

3. *Merești*, commune : Roman republican denarius (C. Julius Caesar) discovered on the occasion of the archaeological researches (1990) in the Geto-Dacian fortified settlement at „Dîmbul Pipașilor” place.

4. *Miercurea Ciuc — Jigodin Băi* : Roman imperial denarius (A. Vitellius) discovered on the occasion of the archaeological researches (1988) in the Geto-Dacian fortified settlement at „Pămintul Morii” place.

EXPLANATION OF THE FIGURE

Fig. 1. Antique coins from Harghita County.

MONEDÉ DIN EPOCA ROMANĂ DESCOPERITE LA TOMIS ȘI ROMULA

AURICĂ SMARANDA

Prezentăm în cele ce urmează șase monede din epoca romană imperială. Primele patru au fost emise la Tomis cu ofigiile împăraților Caracalla, Severus Alexander (două exemplare) și Gordianus al III-lea. Trei dintre ele (nr. 1—3) au fost găsite fortuit, în vara anului 1974, pe unul din șantierele de construcții din municipiul Constanța; cea de-a patra provine din Dobrogea, dar nu cunoaștem locul și condițiile de descoperire.

Cum pentru numismații români emisiunile celor trei cetăți vest-pontice Histria, Tomis și Callatis, aflate pe țărmul românesc al Mării Negre, au prezentat din totdeauna un deosebit interes, considerăm că, pe această cale, cele patru monede tomitane vin să se adauge pe de o parte la dosarul circulației monetare în Tomisul epocii romane, iar pe de altă parte, materialului numismatic necesar alcătuirii viitorului *corpus* menit să înlocuiască mai vechea lucrare întocmită în pragul veacului de B. Pick și K. Regling, care, deși depășită, rămîne încă un util instrument de lucru¹.

Ca nominal, toate cele patru monede publicate aici, purtînd în cîmpul reversului sigla Δ, sînt de patru *assaria* :

Caracalla

Av. AV K M AVP — ANTΩNINOC. Capul radiat al împăratului spre dr.

Rv. ΜΗΤΡΟΗ·ΙΟΝ — ΤΟΥ ΤΟΜΕ, jos C. Poseidon stînd spre st., ține în mina dr. un delfin, iar în st. un trident; în cîmp st. jos Δ.
Regling, 2839, anii 211—217.
1. AE ∇ 8,28 g; 26,5 mm. Fig. 1/1.

Severus Alexander

Av. AVT K M AVP CEVII — AAEΞANΔΠO — C. Bustul împăratului laureat și drapat spre dr.

Rv. ΜΗΤΡΟ ΗΟΝ — Τ ΤΟΜΕΩC. Tyche stînd din față, cu capul spre st., în chiton lung și purtînd pe cap coroană murală, ține în mina dr. un sceptru și în st. cornul abundenței și calcă cu piciorul st. pe Pontos cu clești de crab pe cap; în dr. jos Δ.
Regling, 3247.
2. AE $\uparrow$ 10,70 g; 26,5 mm. Fig. 1/2.

Av. -AV·K·MAP AVPII· ∇ EV — AAEΞANΔΠOC. Bustul împăratului laureat și drapat spre dr.

BSNR, LXXX — LXXXV, 1986—1991, p. 271—274